

‘Aanval op Iran mag alleen bij onmiddellijke dreiging. Dat was heel duidelijk niet het geval’

Marieke de Hoon | docent internationaal strafrecht De Amerikaans-Israëlische aanval op Iran is in strijd met het internationaal recht. „Het is zorgwekkend dat zo veel wereldleiders begrip tonen voor de aanval”, zegt Marieke de Hoon, universitair hoofddocent internationaal strafrecht aan de UvA.



Derk Walters

2 maart 2026 om 18:01 • Leestijd 3 minuten

Is de Amerikaans-Israëlische aanval op Iran in strijd met het internationaal recht? Net als bij de vorige aanval, in juni vorig jaar, geven de Amerikanen en Israëliërs argumenten om de bombardementen te rechtvaardigen. Zo zou Iran dicht bij het vervaardigen van een kernbom zijn, wat ingrijpen noodzakelijk maakt.

Je kunt de discussie van vorig jaar „copy-pasten”, zegt Marieke de Hoon, universitair hoofddocent internationaal strafrecht aan de Universiteit van Amsterdam. „Toen was de aanval in strijd met het internationaal recht, en nu ook.”

Mogen Israël en de Verenigde Staten niet preventief aanvallen om erger te voorkomen?

„Nee. De aanval op Iran is in strijd met het geweldsverbod, de centrale steunpilaar van de internationale rechtsorde. Artikel 2, lid 4 van het VN-Handvest verbiedt geweld, tenzij de VN-Veiligheidsraad het autoriseert, of als het een antwoord is op een gewapende aanval of onmiddellijke dreiging daarvan. Zelfs in de breedst mogelijke interpretatie van het recht, en zelfs als de door de VS en Israël gepresenteerde feiten over Irans nucleaire ontwikkelingen zouden kloppen, wat niet zo lijkt te zijn, dan is dat hier heel duidelijk niet het geval.”



Rookwolken boven het centrum van Teheran na de Amerikaans-Israëlische aanval. — FOTO ABEDIN TAHERKENAREH / EPA

Heeft de westerse wereld geen verantwoordelijkheid om de Iraanse bevolking te beschermen?

„Die verantwoordelijkheid, ook wel *responsibility to protect* genoemd, is een mooie gedachte. Net als ‘humanitaire interventie’: ingrijpen om leed te stoppen. Daar kun je in beginsel niet tegen zijn. Behalve dan dat het steeds misbruikt wordt om landen binnen te vallen, wat op de lange termijn meer ellende veroorzaakt. Dat is de reden dat de mensheid in 1945 afsprak dat geweldgebruik ook in zulke gevallen niet toegestaan is.

„Dat een regime mensenrechten schendt, is daarom geen rechtvaardiging voor oorlog. Dat is niet omdat het internationaal recht mensenrechtenschenders wil beschermen, maar omdat het consistente toepassing vereist. Selectieve toepassing ondergraaft de internationale rechtsorde. Het alternatief is het recht van de sterkste. Internationaal recht is bedoeld om macht te beperken die de machtelozen onderdrukt en uitbuit. Anders zijn het altijd weer onschuldige burgers die de prijs van oorlog betalen.”

Als het internationaal recht niet in staat is om het Iraanse regime te beteugelen, en democratieën dwingt om lijdzaam toe te kijken, heeft het dan niet gefaald?

‘Aanval op Iran mag alleen bij onmiddellijke dreiging. Dat was heel duidelijk niet het geval’

„Het is niet het internationaal recht dat faalt, maar de politieke wil en bereidheid om het te handhaven. Juist landen als Israël en de VS proberen steeds supranationale rechtspraak te voorkomen en te ondermijnen: de VS door het Internationaal Strafhof te sanctioneren en Israël door uitspraken van het Internationaal Gerechtshof te negeren.”

Hadden de geallieerden ook nazi-Duitsland niet mogen aanvallen als het internationaal recht toen de leidraad geweest was?

„Toen gold dat recht nog niet zozeer, maar even voor het argument: de geallieerden mochten ingrijpen omdat Duitsland andere landen aanviel. Die landen hadden het recht op zelfverdediging en de geallieerden mochten daarbij helpen.”

Wat hadden de VS en Israël anders kunnen of moeten doen om de Iraanse uraniumverrijking tegen te houden?

„Er zijn allerlei vormen van intense druk. Er werd onderhandeld, er zijn economische sancties. Diplomatieke bronnen meldden dat de onderhandelingen juist heel goed gingen. Het lijkt mij niet geloofwaardig dat er een reële nucleaire dreiging was. En als dat zo zou zijn, is het verstandig om de door Trump verscheurde verdragsverplichtingen nieuw leven in te blazen.”



Marieke de Hoon, universitair hoofddocent internationaal strafrecht aan de Universiteit van Amsterdam.
— FOTO KIRSTEN VAN SANTEN

Nu de VS en Israël toch aangevallen hebben, moeten ze zich dan nog steeds aan bepaalde regels houden?

„Zeker. Ze moeten zich houden aan het humanitair oorlogsrecht. Daar hoort bij dat je burgerleed zo veel mogelijk moet voorkomen. Het bombarderen van scholen voldoet daar niet aan, net zomin als de massale aanvallen op Teheran.”

Er is best veel begrip voor de aanval op Iran, bijvoorbeeld van bevriende wereldleiders. Wat vindt u daarvan?

„Ongelooflijk zorgwekkend. We leven in een nieuwe wereldorde, waarin het internationaal recht en mensenrechten niet meer tellen. Dat heeft een verwoestend effect op burgers. In de Vredesraad van Donald Trump wordt het internationaal recht niet genoemd. Het recht speelde ook al geen rol in Venezuela, of bij de Riviëra-plannen voor Gaza.

„Afgelopen maanden spraken Europa en Canada naar aanleiding van Groenland over territoriale integriteit en soevereiniteit. En nu steunen ze een aanval die precies die waarden schendt. Israël heeft recentelijk zo’n zeven landen in het Midden-Oosten aangevallen. Dat zijn dubbele standaarden die de rest van de wereld steeds weer bevestigd krijgt.

‘Aanval op Iran mag alleen bij onmiddellijke dreiging. Dat was heel duidelijk niet het geval’

„Die dubbele standaarden ondergraven mogelijke samenwerking met de rest van de wereld om onze veiligheid en welvaart te beschermen tegen de ‘Vredesraad’-wereldorde die de VS en Israël voor ogen hebben. De Spaanse premier Pedro Sánchez liet zien dat het niet moeilijk is om zowel de aanval op Iran te veroordelen als de mensenrechtenschendingen van het Iraanse regime.”

Wat mag Iran doen als reactie, volgens het internationaal recht?

„Omdat het slachtoffer is van een gewapende aanval, mag Iran zich verdedigen. Andere landen mogen helpen om de agressie van de VS en Israël te stoppen. Dat heet het collectieve zelfverdedigingsrecht.

„De reactie vanuit Iran moet wel proportioneel zijn. De agressie mag gestopt worden, maar de reactie mag niet doorslaan in bijvoorbeeld het actief verwijderen van een vijandelijk regime. Zoals Oekraïne mag terugvechten tegen Rusland, maar niet Poetin mag vermoorden.

„Het aanvallen van Amerikaanse bases in Golfstaten is in beginsel toegestaan, maar strikt genomen ligt zo’n basis ook binnen soevereiniteit van het land waar ze gevestigd is. Ook mag Iran geen burgerinfrastructuur bombarderen.”